

Frequency of Seroma and Associated Factors after Inguinal Hernioplasty: A Brief Report

Moein Moghaddam Ahmadi¹,
Mohammadtaghi Ashoobi¹,
Sedigheh Samimian²,
Habib Eslami kenarsari³,
Mohadeseh Safari⁴

¹ Assistant Professor, Department of General Surgery, Clinical Research Development Unit of Poursina Hospital, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran

² MSc in Intensive Care Nursing, Clinical Research Development Unit of Poursina Hospital, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran

³ MSc in Biostatistics, Clinical Research Development Unit of Poursina Hospital, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran

⁴ Medical Student, Student Research Committee, Clinical Research Development Unit of Poursina Hospital, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran

(Received June 6, 2020 ; Accepted February 22, 2021)

Abstract

Background and purpose: Seroma formation is one of the most common complications of hernioplasty surgery. Identifying the factors associated with seroma is useful to prevent this complication. The present study aimed at investigating the frequency of seroma and related demographic and clinical factors after inguinal hernioplasty.

Materials and methods: This cross-sectional study was performed in 130 patients with primary inguinal hernia who underwent inguinal hernioplasty using mesh in Rasht Poursina Hospital, 2019. Any accumulation of fluid at/around the surgical site that caused obvious bulging and discomfort, pain, and heaviness that required needle aspiration was considered to be seroma. The frequency of seroma was assessed at 24 hours, one week, and one month after the surgery. Demographic and clinical variables were assessed by oral questioning and reviewing the medical files. Statistical analysis was performed in SPSS V20.

Results: Seroma was seen in 5 (3.8%) (95% CI: 1%-7%), 8 (6.2%) (95% CI: 2%-10%), and 7 patients (5.4%) (95% CI: 1.3%-8.7%) at 24 hours, one week, and one month after the surgery, respectively.

Conclusion: Similar descriptive studies including larger sample size and experimental studies are needed to accurately investigate the relationship between demographic and clinical factors and the incidence of seroma after hernioplasty surgery. Also, assessing the effectiveness of various surgical techniques is of great help in preventing this complication.

Keywords: hernia, inguinal hernioplasty, postoperative complications, seroma

J Mazandaran Univ Med Sci 2021; 31 (196): 149-154 (Persian).

* Corresponding Author: Mohammadtaghi Ashoobi- Clinical Research Development Unit of Poursina Hospital, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran (E-mail: crdu_poursina@gums.ac.ir)

بررسی فراوانی عارضه سروما و عوامل مرتبط با آن در بیماران تحت عمل جراحی هرنیوپلاستی اینگوئینال

معین مقدم احمدی^۱

محمد تقی آشویی^۱

صدیقه صمیمیان^۲

حبيب اسلامی کنارسری^۳

محدثه صفری^۴

چکیده

سابقه و هدف: تشکیل سروما یکی از عوارض شایع جراحی هرنیوپلاستی است و شناخت عوامل مرتبط با این عارضه، برای پیشگیری از بروز سروما مفید می‌باشد. این مطالعه با هدف بررسی فراوانی عارضه سروما و عوامل دموگرافیک و بالینی مرتبط با آن، پس از جراحی هرنیوپلاستی اینگوئینال انجام پذیرفت.

مواد و روش‌ها: این مطالعه مقطعی، در مرکز آموزشی درمانی پورسینا شهر رشت در سال ۱۳۹۸ بر روی ۱۳۰ بیمار مبتلا به فقط اینگوئینال اولیه و تحت عمل جراحی هرنیوپلاستی اینگوئینال با استفاده از مش انجام شد. هر گونه تجمع مایع در محل عمل جراحی و اطراف آن که موجب برآمدگی واضح، ناراحتی، درد و احساس سنگینی بود و نیاز به آسپیراسیون سوزنی داشت، به عنوان سروما در نظر گرفته شد. فراوانی بروز عارضه سروما در زمان های ۲۴ ساعت، یک هفته و یک ماه بعد از عمل بررسی شد. متغیرهای دموگرافیک و بالینی با پرسش شفاهی و مرور پرونده پزشکی ارزیابی شدند و آنالیز آماری داده‌ها با نرم افزار SPSS20 صورت گرفت.

یافته‌ها: عارضه سروما ۲۴ ساعت، یک هفته و یک ماه پس از جراحی به ترتیب در ۵ نفر (۳/۸ درصد) (CI 95%: 7%-1%)، ۸ نفر (۶/۲ درصد) (CI 95%: 2%-10%) و ۷ نفر (۵/۴ درصد) (CI 95%: 1.3%-8.7%) مشاهده شد.

استنتاج: انجام مطالعه توصیفی مشابه با حجم نمونه بیشتر و همچنین انجام مطالعات تجربی برای بررسی دقیق ارتباط عوامل دموگرافیک و بالینی با بروز سروما بعد از عمل جراحی هرنیوپلاستی و اثر بخشی تکنیک‌های مختلف جراحی در پیشگیری از این عارضه پیشنهاد می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: فقط، هرنیوپلاستی اینگوئینال، عارضه جراحی، سروما

مقدمه

و ماکروفاژها با جسم خارجی در بافت همبند می‌باشد^(۳). فراوانی موارد شناسایی شده سروما تا اندازه زیادی تحت تاثیر حساسیت روش‌های تشخیصی بالینی و یا

سروما تجمع مایع سروزی در حفره‌های بافت، ارجان یا بدن به دنبال ترومما یا جراحی هست^(۱،۲). این عارضه نتیجه واکنش التهابی بدن و درگیری مونوپسیت‌ها

Email:crdu_poursina@gums.ac.ir

مؤلف مسئول: محمد تقی آشویی - رشت: بیمارستان پورسینا، واحد توسعه تحقیقات بالینی

۱. استادیار، گروه جراحی عمومی، واحد توسعه تحقیقات بالینی بیمارستان پورسینا، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

۲. کارشناسی ارشد پرستاری مرابت و پریز، واحد توسعه تحقیقات بالینی بیمارستان پورسینا، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

۳. کارشناسی ارشد آمار حیاتی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

۴. دانشجوی پزشکی عمومی، کمیته تحقیقات دانشجویی، واحد توسعه تحقیقات بالینی بیمارستان پورسینا، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۳/۱۷ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۳۹۹/۳/۲۵ تاریخ تصویب: ۱۳۹۹/۱۲/۴

مواد و روش‌ها

این مطالعه مقطعی، در مرکز آموزشی-درمانی پورسینای شهر رشت در سال ۱۳۹۸، در بیماران تحت جراحی هرنیوپلاستی اینگوئینال انجام شد. معیار ورود به مطالعه فقط اینگوئینال از نوع اولیه و استفاده از مش در هرنیوپلاستی بوده است و در صورت عدم مراجعته جهت معاینات پیگیرانه، بیمار از مطالعه خارج گردید. حجم نمونه با کاربرد فرمول تعیین حجم نمونه برای برآورد نسبت و در نظر گرفتن نتایج مطالعه طالب پور و همکاران (نسبت(p) ۲۴ درصدی عارضه سروما)، دقت اندازه گیری $d=0.2p$ و سطح اطمینان ۹۵ درصد، ۱۳۰ نفر تعیین شد(۱۰). نمونه گیری به روش در دسترس بوده و رضایت‌نامه کتبی شرکت در مطالعه از بیماران اخذ شد. عمل جراحی در همه بیماران توسط یک جراح و با تکنیک جراحی یکسان و جاگذاری مش با سایز^۶*۱۱ سانتی‌متر انجام شد. بیماران ۲۴ ساعت، یک هفته و یک ماه بعد از عمل جراحی، با انجام معاینه بالینی توسط جراح، از نظر بروز سروما بررسی شدند. این عارضه هر گونه تجمع-معمولًا بدون درد و تغییر رنگ در محل عمل جراحی و اطراف آن است که موجب برآمدگی واضح، احساس سنگینی و ناراحتی در بیمار شده و در مواردی که درد وجود داشته باشد آسپیراسیون سوزنی انجام خواهد شد. وضعیت بدنه بیماران با محاسبه شاخص توده بدنه و وضعیت متغیرهای سن، جنسیت، سابقه بیماری دیابت، مصرف سیگار و تعییه یا عدم تعییه درن، با پرسش شفاهی از بیماران و بررسی پرونده پزشکی مشخص شد. داده‌های مطالعه با نرم افزار آماری IBM SPSS 20 آنالیز شدند. فراوانی بروز عارضه سروما با شاخص درصد فراوانی و در بازه فاصله اطمینان ۹۵ درصد گزارش شد. آزمون مجذور کای برای بررسی عوامل مرتبط با بروز سروما به کار گرفته شد و سطح تعیین شده معنی داری آماری $P<0.05$ در نظر گرفته شد.

رادیولوژیکی و همچنین طول مدت پیگیری است. شیوع عارضه سروما در جراحی‌های شکم ۴-۲/۸ درصد گزارش شده است(۴). سروما در اکثر مواقع خود به خود و بدون درمان خاصی جذب می‌شود، اما گاهی می‌تواند منجر به عفونت شدید، تاخیر در بهبود زخم و نیاز به آسپیراسیون مکرر شود که پیامدهای افزایش طول مدت بستری و یا بستری‌های مکرر، افزایش هزینه‌های درمانی و نارضایتی بیمار را به دنبال دارد(۴-۷) درمان موارد علامت دار سروما چالش برانگیز بوده و ممکن است برای چند ماه یا حتی چند سال ادامه یابد. در این زمینه درمان‌های نگهدارنده غیرتهاجمی شامل پانسمان فشاری و درمان‌های تهاجمی مانند جایگذاری درن و آسپیراسیون مکرر از طریق پوست معرفی و به کار گرفته شده‌اند(۶). فقط به دنبال ضعف یا از هم گسیختگی عضلات دیواره شکم و بیرون زدگی ساختهای داخلی بدن ایجاد می‌شود. سروما یکی از عوارض جراحی هرنیوپلاستی هست و خطر بالقوه عود فقط در طولانی مدت را به دنبال دارد(۸) جداسازی وسیع فضای پیش از پریتوئن، ترشحات از کیسه فقط دیستال، خونریزی و تراوش حین عمل از مکانیسم‌های تشکیل سروما بوده و عوامل متعددی مانند سن بیمار، اندازه فتق، نوع تکنیک جراحی، وجود مش و استفاده از درن در فراوانی بروز سروما نقش دارند(۹). ناحیه کشاله ران یکی از مکان‌های رخداد فقط هست(۹). با توجه به این که مطالعات مختلفی به اثربخشی استفاده از درن در کاهش میزان بروز سروما در هرنیوپلاستی اینگوئینال پرداخته‌اند، نتایج حاصله همچنان مورد بحث و تردید است و از سوی دیگر آگاهی بیش‌تر راجع به عوامل مرتبط با بروز سروما در جراحی هرنیوپلاستی اینگوئینال می‌تواند برای انتخاب روش‌های مناسب تر جراحی بسیار کمک کننده باشد(۴). این مطالعه با هدف بررسی بروز عارضه سروما پس از جراحی فتق‌پلاستی اینگوئینال، با و بدون درن گذاری و برخی از عوامل مرتبط با آن انجام پذیرفت.

بین بروز عارضه سروما با جنسیت، شاخص توده بدنی، دیابت و مصرف سیگار در بیماران تحت جراحی فتق اینسیژنال مشاهده نشد(۱۴).

جدول شماره ۱: توصیف و مقایسه توزیع فراوانی عارضه سروما در دوره زمانی شش ماهه بعد از عمل جراحی در بین گروه های مختلف ۱۳۰ بیمار با هرنیوپلاستی اینگوئیال

سطح معنی داری (Chi-Square Tests)	عارضه سروما				متغیر
	نادرد	دارد	گروه ها	تعداد (درصد)	
۰/۴۶۹	۲۹ (۸۷/۹)	۴ (۱۲/۱)	زن	جنس	
	۹۰ (۹۲/۹)	۷ (۷/۲)	مرد		
	۹ (۹۰)	۱ (۱۰)	۲۰ - ۳۰	سن (سال)	
	۱۹ (۸۱/۹)	۴ (۱۷/۴)	۳۱ - ۴۰		
۰/۸۶۲	۳۱ (۷۰/۵)	۱۳ (۲۹/۵)	۴۱ - ۵۰		
	۲۵ (۷۱/۴)	۱۰ (۲۸/۶)	۵۱ - ۶۰		
	۸ (۵۷/۱)	۶ (۴۲/۹)	۶۱ - ۷۰		
	۳ (۷۵)	۱ (۲۵)	۷۱ - ۸۰		
	۳ (۶)	۲ (۴۰)	لاغر	وضعیت بدنی	
۰/۰۵۲	۲۴ (۸۵)	۸ (۲۰)	طیبی		
	۳۳ (۷۳/۹)	۱۲ (۲۶/۱)	اضافه وزن		
	۳۴ (۷۷/۹)	۱۳ (۷۷/۷)	چاقی		
۰/۰۱۰	۱۷ (۸۱)	۴ (۱۹)	دارد	صرف سیگار	
	۷۸ (۷۱/۶)	۳۱ (۲۸/۴)	نادرد		
۰/۶۱۹	۸ (۸۸/۹)	۱ (۱۱/۱)	دارد	دیابت	
	۸۷ (۷۱/۹)	۹ (۷۸/۱)	نادرد		

همچنین در مطالعه Köckerling و همکاران در سال ۲۰۲۰، شاخص توده بدنی، سن و بیماری های زمینه ای شامل دیابت، بیماری مزمن انسدادی ریه ارتباط معنی دار آماری با میزان بروز عارضه سروما در بیماران تحت جراحی فتق اینگوئیال نداشته است(۱۵). به نظر می رسد طبق مطالعات قبلی نوع و اندازه هرنی، نوع تکنیک جراحی و نوع فیکساسیون مش بیشتر با بروز عارضه سرما در ارتباط باشد(۱۶، ۱۵).

اخوان مقدم و همکاران در مطالعه ای آینده نگر نتایج جراحی به روش لیختن اشتاین (ترمیم بدون کشش فقط با مش) و روش رید- ریوز (قرار دادن مش در زیر فاشیا و درست روی پریتوان) را مقایسه کردند که نتایج نشان داد، از لحاظ تشکیل سروما و هماهنوم تفاوت معنی داری بین این دو روش جراحی وجود ندارد(۱۶). در مطالعه همتی و همکاران، عارضه سروما حداقل ۱۵ - ۱۰ روز بعد از عمل بررسی شد که موردي از

یافته ها و بحث

عارضه سروما ۲۴ ساعت، یک هفته و یک ماه پس از جراحی به ترتیب در ۵ نفر (۳/۸ درصد) (CI 95%: ۲% - ۱۰% (۱)، ۸ نفر (۶/۲ درصد) (CI 95%: ۷% - ۱۳%) مشاهده شد. این نرخ، با نرخ شیوع سروما گزارش شده در مطالعه گذشته نگر Junsheng و همکاران که با بررسی ۳۶ بیمار تحت جراحی لپاراسکوپیک هرنیوپلاستی، در طی ۳ تا ۱۴ ماه پیگیری، تنها یک مورد عارضه سروما را گزارش نمودند (۲/۷ درصد)، همراستا بوده است(۱۱). در مطالعه آینده نگر Ujiki و همکاران در سال ۲۰۱۵ با پیگیری ۲ ساله از بیماران تحت عمل فتق اینگوئیال به روش لاپاراسکوپیک ۸/۳ درصد عارضه سروما مشاهده گردید(۱۲). از سویی دیگر در مطالعه همتی و همکاران در ۴۲ نفر از بیماران تحت عمل جراحی هرنی اینگوئیال، در ۱۵ روز بعد از عمل عارضه، سروما مشاهده نشد(۵). تفاوت در فراوانی بروز سروما، می تواند مربوط به استفاده از تعریف های گوناگون برای تشخیص سروما به دلیل عدم وجود تعریف استاندارد، تفاوت سطح مهارت جراح، تفاوت در انواع روش های فیکس کردن مش و سایر تکنیک های جراحی و همچنین وضعیت آناتومیک و زمان های مختلف پیگیری باشد.

در مطالعه Tanoue و همکاران در سال ۲۰۱۶ که تعداد ۱۸۲ بیمار تحت عمل جراحی ترمیم هرنی اینگوئیال (به روش تک برش از راه شکم)، طی یک هفته بعد از عمل از نظر عوارض جراحی از جمله سروما مورد بررسی قرار داده شد، شیوع عارضه سروما در این مطالعه ۴/۵ درصد گزارش گردید(۱۳). میزان بروز سروما در این مطالعه با نتایج مطالعه حاضر در هفته اول پیگیری ۳/۸ (درصد) تقریباً مشابه می باشد.

در مطالعه حاضر ارتباط معنی داری بین عارضه سروما با سن، جنسیت، شاخص توده بدنی، دیابت و مصرف سیگار مشاهده نشد (جدول شماره ۱). در مطالعه LICARI و همکاران در سال ۲۰۱۷ نیز ارتباط معناداری

کلی توصیه می شود چنان چه ترمیم فقط نیازمند تشریح آناتومیکال وسیع و مشکل نبوده و یا سایر فاکتورهای ایجاد عارضه سروما وجود ندارند، از درناژ استفاده نشود(۵). به نظر می رسد نوع تکنیک جراحی و انواع روش های فیکساسیون و مشگذاری بیشتر از سایر عوامل در بروز عارضه سروما نقش داشته باشند(۱۸).

از محدودیت های مطالعه حاضر می توان به کوتاه بودن مدت زمان پیگیری اشاره نمود. با توجه به نداشتن عارضه و به دنبال آن عدم مراجعه بیماران جهت پیگیری های بعدی، مدت زمان پیگیری در این مطالعه حداقل یک ماه در نظر گرفته شد.

پیشنهاد می گردد در مطالعات بعدی با افزایش حجم نمونه، نتایج دقیق تری در مورد ارتباط عوامل دموگرافیک و عوامل بالینی از جمله عوامل بیوه مووال با بروز عارضه سروما ارائه شود. همچنین با انجام کارآزمایی های بالینی اثر بخشی روش های مختلف جراحی در از بین بردن فضای مرده موجود جهت کاهش عارضه سروما بررسی شود.

سپاسگزاری

بدین وسیله نویسندهاگان مقاله، از واحد توسعه تحقیقات بالینی بیمارستان پورسینا شهر رشت، دانشگاه علوم پزشکی گیلان تقدير و تشکر خود را اعلام می دارند.

References

- Massey L, Pathak S, Bhargava A, Smart NJ, Daniels IR. The use of adjuncts to reduce seroma in open incisional hernia repair: a systematic review. *Hernia* 2018; 22(2): 273-283.
- Lopez-Monclus J, Garcia-Ureña MA, Blázquez LA, Melero DA, Jiménez-Ceinos C. Persistent inguinal seroma managed with sprinkling of talcum powder: a case report. *J Med Case Rep* 2012; 6(1): 1-3.
- Klink C, Binnebösel M, Lucas AH, Schachtrupp A, Klinge U, Schumpelick V, et al. Do drainage liquid characteristics serve as predictors for seroma formation after incisional hernia repair? *Hernia* 2010; 14(2): 175-179.
- Köhler G, Koch OO, Antoniou SA, Lechner M, Mayer F, Emmanuel K. Prevention of subcutaneous seroma formation in open ventral hernia repair using a new low-thrombin fibrin sealant. *World J Surg* 2014; 38(11): 2797-2803.

سروما در دو گروه با و بدون درن مشاهده نشد(۵). در مطالعات دیگر، مدت زمان پیگیری اغلب تا یک سال بعد از جراحی بود(۱۰،۱۵). عارضه سروما جزء عوارض زودرس جراحی ترمیم فقط می باشد و اغلب در طی مدت ۶-۸ هفته از بین می رود. در مواردی که عارضه دار شود ممکن است به طور مکرر رخ دهد یا مدت طولانی تری وجود داشته باشد(۱۷).

در مطالعه حاضر شیوع عارضه سروما در افراد بدون درن بیشتر است، اما این اختلاف از نظر آماری معنی دار نبود (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲: توصیف و مقایسه توزیع فراوانی عارضه سروما در زمان های مختلف بعد از عمل جراحی هرنیوپلاستی اینگوئینال در دو گروه با درن (۳۵ نفر) و بدون درن (۹۵ نفر)

زمان بررسی	نار	نار	نار	نار	نار	نار
۲ ساعت بعد از عمل	دارد	دارد	دارد	دارد	دارد	دارد
۰/۷۲۲	۴ (۱%)	۱ (۲۰%)	۱ (۲۰%)	۱ (۲۰%)	۱ (۲۰%)	۱ (۲۰%)
۰/۳۴۲	۹۱ (۷۲/۸)	۳۴ (۲۷/۲)	۳۴ (۲۷/۲)	۳۴ (۲۷/۲)	۳۴ (۲۷/۲)	۳۴ (۲۷/۲)
۰/۳۴۸	۷ (۵/۵)	۱ (۱۲/۵)	۱ (۱۲/۵)	۱ (۱۲/۵)	۱ (۱۲/۵)	۱ (۱۲/۵)
	۸۸ (۷۲/۱)	۳۴ (۲۷/۹)	۳۴ (۲۷/۹)	۳۴ (۲۷/۹)	۳۴ (۲۷/۹)	۳۴ (۲۷/۹)
	۶ (۵/۷)	۱ (۱۴/۳)	۱ (۱۴/۳)	۱ (۱۴/۳)	۱ (۱۴/۳)	۱ (۱۴/۳)
	۸۹ (۷۲/۴)	۳۴ (۲۷/۶)	۳۴ (۲۷/۶)	۳۴ (۲۷/۶)	۳۴ (۲۷/۶)	۳۴ (۲۷/۶)

در مطالعه Ismail و همکاران در سال ۲۰۰۹، با بررسی بیماران تحت ترمیم فتق بالاپاراسکوب، به این نتیجه رسیدند که درناژ بسته به طور معنی داری بروز سروما را بدون افزایش ریسک عفونت یا عود، کاهش داده است(۱۷). طبق گزارش مطالعات مربوطه، به طور

5. Hemmati HR, Sadat-Hashemi M, Ghorbani R, Jafari T. Closed suction drainage using Lichtenstein technique in preventing wound complications following inguinal hernioplasty: brief report .Tehran Univ Medl J 2015; 860-864 (Persian).
6. Negro P, Basile F, Brescia A, Buonanno G, Campanelli G, Canonico S, et al. Open tension-free Lichtenstein repair of inguinal hernia: use of fibrin glue versus sutures for mesh fixation. Hernia 2011; 15(1): 7-14.
7. He C, Lu J, Ong M, Lee D, Tan K, Chia C. Seroma prevention strategies in laparoscopic ventral hernia repair: a systematic review. Hernia 2019; 24(4): 717-731.
8. Shi Y-H, Xiao D-S, Dai L-B, Fang Q. Comparison of the effect of mesh-plug, Lichtenstein, transabdominal preperitoneal, and totally extraperitoneal hernia repair: A network meta-analysis. Rev Assoc Méd Bras 2020; 66(5): 687-691.
9. Fang H, Lin R, Lin X, Lu F, Yang Y, Wang C, et al. Drainage decreases the seroma incidence in laparoscopic transabdominal preperitoneal (TAPP) hernia repair for large inguinoscrotal hernias. Asian J Surg 2021; 44(3): 544-548.
10. Talebpour M, Yagoobi A, Zargar M. Laparoscopic hernioplasty by Eyeglass-Shaped Mesh in 54 patients with bilateral inguinal hernia. Tehran Univ Med J 2007; 65(5): 60-64 (Persian).
11. Li J, Ji Z, Shao X. Prevention of seroma formation after laparoscopic inguinoscrotal indirect hernia repair by a new surgical technique: A preliminary report. Int J Abdomin Wall Hernia Surg 2018; 1(2): 55.
12. Ujiki MB, Gitelis ME, Carbray J, Lapin B, Linn J, Haggerty S, et al. Patient-centered outcomes following laparoscopic inguinal hernia repair. Surg Endosc 2015; 29(9): 2512-2519.
13. Tanoue K, Okino H, Kanazawa M, Ueno K. Single-incision laparoscopic transabdominal preperitoneal mesh hernioplasty: results in 182 Japanese patients. Hernia 2016; 20(6): 797-803.
14. Licari L, Salamone G, Parinisi Z, Campanella S, Sabatino C, Ciolino G, et al. Multiparametric evaluation of risk factors associated to seroma formation in abdominal wall surgery. G chir 2017; 38(6): 280-284.
15. Köckerling F, Hantel E, Adolf D, Stechemesser B, Niebuhr H, Lorenz R, et al. Do drains have an impact on the outcome after primary elective unilateral inguinal hernia repair in men? Hernia 2020; 24(5): 1083-1091.
16. Moghaddam JA, Mehrvarz S, Mohebbi HA, Panahie F. Comparison of "Read-Rives" and "Lichtenstein" repair for treatment of unilateral inguinal hernia. Koomesh 2011; 13(1): 57-61 (Persian).
17. Ismail M, Garg M, Rajagopal M, Garg P. Impact of closed-suction drain in preperitoneal space on the incidence of seroma formation after laparoscopic total extraperitoneal inguinal hernia repair. Surg Laparosc Endosco Percutan Tech 2009; 19(3): 263-266.
18. Ruze R, Yan Z, Wu Q, Zhan H, Zhang G. Correlation between laparoscopic transection of an indirect inguinal hernial sac and postoperative seroma formation: a prospective randomized controlled study. Surg Endosc 2019; 33(4): 1147-1154.